

LISTEK.

Dr. Janez Mencinger je praznoval dne 26. marcija t. l. na sedanjem svojem domu v Krškem zdrav in vesel šestdesetletnico svojega rojstva. »Lj. Zvon« se radostno spominja te šestdesetletnice, saj je dr. Mencinger prijavil prav v njem svoje najboljše spise, izmed katerih se zlasti odlikuje klasični »Abadon«. Kot literat najobširnejšega duševnega obzorja je bil delaven tudi v »Novicah«, »Slovenskem Glasniku«, »Slovenskem Narodu« in pri Slovenski Matici«. Nadejamo se, da nam bo možno podati kmalu študijo o Mencingerju literatu. Danes pa mu izražamo iskreno čestitko ter kličemo z drugimi njegovimi častivci vred: Na mnoga leta!

Trojka. Povest. Spisal dr. Fr. D. (Zabavna knjižnica. X. zvezek. Založila in na svetlo dala »Slovenska Matica«.) — S tolikim veseljem in užitkom že dolgo nisem čital daljše slovenske povesti, kakor »Trojko«. Ne rečem, da je epohalna po svoji vsebini, da je kaj izrednega po svoji umetniški tendenci, da je senzacijsko duhovita, ali kaj takega. Ne, »Trojka« je docela priprosta povest brez velike ali celo nove ideje, brez posebnih, nenavadnih značajev — a vendar je lepo, pristno umetniško delo, ki dela čast naši literaturi v prozi. Takoj tu naj gospodu pisatelju iskreno čestitam, da je zamislil, osnoval in izvršil toli vzorno povest, ki je — po moji sodbi — obenem njegovo najbolj dovršeno delo. — O tehniki »Trojke« se mora reči, da je naravnost popolna. Kakor v dobri drami je podal dr. D. najprej izvrstno ekspozicijo, v kateri nas je seznanil z značaji trojice svojih junakov, nas vvedel v »milieu«, v katerem se nadaljnje dejanje vrši, ter nam s krepkimi, plastičnimi potezami prav zanimivo predstavil tudi glavne izmed postranskih oseb. In potem se povsem naravno, neprisiljeno začne viti, zavijati in razvijati povestna »nit«. Vse se vrši brez pretiravanja niti na dobro stran — kakor se je trdilo v nekem listku — niti na slabo stran; tu ni niti »angeljev«, niti »hudičev«, niti »slučajev«, niti »usode« . . . vse je dobro motivirano, nastopajoči ljudje so iz mesa in krvi, dogodki v razmerju vzrokov in posledic, zaključek pa utemeljen po značajih. Skratka: povest »Trojka« je izvrstna, in dokazuje velik napredek njenega pisatelja.

Gospod pisatelj znanega svojega mišljenja tudi v »Trojki« ni prikrival — nasproti poudarja na mnogih straneh povesti svoje konservativne nazore; a način, kako jih izraža, je docela umetniški. Pisatelj sam ne rine nikdar in nikjer svoje osebe med pripovedovanje, pisatelj sam nikoli ne poudarja svojih subjektivnih načel in stališč, nego se vedno kot objektivni pripovedovavec umika v ozadje. Dotična načela pa izražajo, dotična stališča zagovarjajo povsem neprisiljeno osebe, ki v povesti nastopajo, in priznati jim treba, da imajo prav z ozirom na svoje značaje, svojo odgojo, z ozirom na stopinjo svoje društvene izobrazbe. Spoštuječ vsako prepričanje, ki je pošteno in iskreno, ne ugovarjamo niti svetovavcu, niti beneficiatu, ki sta besednika pisateljeva. Njiju nazore o veri, o Bogu, o slovstvu, o ženstvu, o dvoboju, o kmetijskih strojih, o postanku zemlje i. t. d. morejo pobijati in ometati modroslovci, literarni zgodovinarji, juristi, ekonomski, sociologi, naravoslovci . . . naša naloga more biti le ta, da presodimo »Trojko« s stališča umetnosti, ki ne vprašuje po snovi, nego le, ka ko

je obdelana snov! Kritika, ki ima snovno-materialistično stališče, je morda moralna, znanstvena, narodna, verska ali kako drugačna, toda umetniška ni. Dela Boccaccijeva, Goethejeva, i. dr. so često »nemoralna«, dela Julesa Verneja i. dr. so znanstveno nedostatna, a umetniška so. Mnogo je pa del, ki so i moralna i nacionalna i znanstveno neprerečna . . . toda umetniška niso. Lahko je »pobiti« Shakespearja s stališča npravnosti, saj ni skoro drame, v kateri ne bi bilo dveh treh prav »naturalističnih« prizorov ali pogovorov; lahko mu je tu in tam očitati neverstvo, celo bogokletstvo; lahko ga je često osmešiti kot nevedneža v zgodovinski, zemljepisni in naravoslovni stroki . . . navzlic temu — ali često celo prav zategadelj! — pa je in bo Shakespeare gigant med literati-umetniki.

Stoječ na tem vzvišenem stališču umetniške kritike, se niti z besedico ne dotaknem idej v »Trojki«, nego jih prepuščam — občudujoč povest kot lep plod resničnega umetnika — strokovnjakom v — modroslovju, sociologiji, historikom i. dr. —

Povest se vrši na Dolenjskem in le v začetku nu Dunaju. Osebe so vzete bržčas iz istinitosti, iz življenja; saj so toli plastične in resnične, kakor bi bile naši dobri znanci. V središču dejanja stoji hiša oderuškega, izvrstno slikanega Majerja in njegove brezsrarne in brezsrčne soproge. Glavna oseba pa je pravzaprav njiju lepa hči, moža željna koketa Irma; radi nje in okoli nje se vrši vsa povest. Za Irmo se zaporedoma in hkratu poganjajo trije vseučiliški tovariši: Lovro, Radivoj in Vladimir. — Dobrosrčni, večkrat ganljivo naivni Lovro popusti filologijo, ko je podedoval po svoji teti bogato grajščino, zaide v Majeričine in Irmine zanke, a se s pomočjo svojih staršev še srečno reši ter se oženi s plemenito in modro Milico iz vzorne rodbine Stojanove. »Doktorand« Radivoj je klasičen tip velikošolskega »švadronerja«; vsaka njegova beseda je patetična fraza in vsaki gibljaj komedijantovska poza. Značaj bahača Radivoja je izvrstno, s fino satiro in trpko ironijo slikan. — Vladimir je resnoben, marljiv in veleizobražen medicinec, ki se z Radivojem vred zagleda v Irmine oči ter pade v dvoboju z nesrečnim baronom Bergerjem, kateremu je bil ugrabil oderuški Majer vse imetje z gradičem vred, in katerega vodi Irma dotlej za nos, da ostane sama. Ko jo hoče tedaj oče prisiliti k zaroki z docela nesimpatičnim Emilom Jugom, pobegne Irma z Bergerjem v Zagreb; ker pa se mu noče vdati, ustrelji Berger njo in še sam sebe . . .

Poleg tega glavnega dejanja je še več postranskih dogodkov, ki se vrše pri Stojanovih in Draganovih. — Tragična usoda Vladimirjeva je vprav značilna; saj je istina, da pokosi Slovincem smrt vedno in najrajše — najboljše sinove. — Konec povesti je, žal, nekam prenagel in prepovršen, vendar pa vrlo utemeljen.

»Trojka« kaže velik napredek v pisateljski karieri dr. D.; zato smelo izrekamo nado, da nam poda še več takih povesti, kakršno je njega najnovejše delo! Realizem, s kakršnim je pisana »Trojka«, se gotovo prikupi i staro- i novostrojarjem.

Fr. G.

Knezova knjižnica. Zbirka zabavnih in poučnih spisov. — IV. zvezek. — Vsebina: Moja hoja na Triglav. Spomini Nejaza Nemcigrena. — Fr. L.: Prenos Kopitarjevih smrtnih ostankov v Ljubljano. — Cena zvezku 40 kr. —

»Bohinj še ni našel svojega zgodovinopisca; zato je bi jaz jako rad zaslужil ime bohinjskega Herodota in pripovedoval dogodivščine domače deželice«. Tako piše dr. Mencinger v svojem najnovejšem delu. S tem je označil namen